

A pályázat legfontosabb célja az antik görög és latin nyelvű orvosi szövegekben a számok szerepének vizsgálata volt. A megjelent kötetek kilenc eddig magyarul nem (vagy hibásan) publikált forrás szövegét tartalmazzák (Hippokratés, Censorinus, Sóranos), és a kérdésről írt tanulmányokat (vö. *Debreceni Szemle*, 2008/1, *Gyógyító számok*, Szeged, 2008).

A pályázat első évében beszereztünk két Acer számítógépet, amely lehetővé teszi további munkánkat. A további években jelentős mennyiségű szakkönyvet vásároltunk, és (részben) fedeztük a pályázat anyagából megjelent hat könyv költségeit.

Az első év legfontosabb szakmai eredménye Forisek Péter könyvének publikálása. A könyv Censorinus *A születésnap* c. munkájának fordítását, kommentárját és Forisek Péter kísérő tanulmányait tartalmazza. A munka előzményéül szolgáló disszertáció és a könyv szakmai bírálója Németh György volt. Censorinus összefoglalja az antik számelmélet minden olyan vonatkozását, amely a teherbe esésére, a terhesség hosszára, a szülésre/születésre, az emberi életkorok szakaszaira vonatkozik. Utal elődeire (Hippokratéstól kezdve), így fontos iránymutató további munkánkban.

Gradvohl Edina 2005-ben két tanulmányt zárt le. Ez Sóranos a nők betegségeiről címmel Sóranos *Nőgyógyászat* c. könyvével foglalkozik, amelynek fordítása, kommentárja és kísérő tanulmányai a projekt segítségével jelent meg. Másik tanulmánya az antik uterusábrázolásokkal foglalkozik és a Zsigmond Király Főiskola évkönyvében jelent meg. Ebben többek között megvizsgálja a votív-uterusokba tett golyók számát és valószínű értelmezését.

Németh György egy publikálatlan mágikus ezüstlemez értelmezésére vállalkozott, amelyről kiderült, hogy egészségvédő amulett. Az ezüstlemezen található egyik hieratikus jel az egyiptomi szakrális kilencsége utal. A tanulmány, éppúgy, mint Gradvohl Edina könyve és második tanulmánya, 2006 első felében jelent meg.

2006-ban Gradvohl Edina Sóranos könyvén kívül egy angol nyelvű tanulmánykötetünk jelent meg (a könyvek jegyzékét vö. a zárójelentés végén, valamint a program honlapján). Részt vettünk egy magyar és egy nemzetközi konferencia szervezésében. A VII. Magyar Ókortudományi Konferencia egyik szekcióján orvostörténeti előadásokat szerveztünk, Gradvohl Edina és Németh György poszterrel szerepelt és szekcióelnök volt. Részt vettünk a 40th International Congress on the History of Medicine, MTA, Budapest szervezésében, Gradvohl Edina és Németh György poszterrel is szerepelt, és mindketten szekcióelnökök voltak. Részt vettünk a konferenciához kapcsolódó kiállítás szervezésében is.

2006-ban több angol nyelvű tanulmányt is publikáltunk az OTKA szám feltüntetésével. Az MTA Debreceni Területi Bizottsága Epigraphikai Munkabizottsága és Orvostörténeti Munkacsoportja 2006. november 21-én kerekasztalt rendezett A HIPPOKRATÉSI HAGYOMÁNY ÉS A MAGYAR ORVOSTÖRTÉNET címmel.¹ A tanácskozás a Debreceni Egyetem Ókortörténeti Tanszéke által folytatott kutatási program részeként került megrendezésre (OTKA T 048354.). Az általam vezetett három éves kutatás a számok szerepét vizsgálta az antik orvosi szövegekben, és arra a kérdésre kereste a választ, hogy mennyire éles határ vonható a tudományos gyógyítás és a mágia között, illetve a tudományosnak tekinthető szövegekben, például a hippokratési corpusban, mennyire mutatható ki bizonyos számok (pl. 3, 7, 9, stb.) mágikus/vallásos hagyományból örökölt szerepe.² A program alapvetően görög, kisebb részben latin szövegeket helyezett érdeklődése középpontjába, de ókori keletes kollégáink segítségével némi betekintést nyerhetünk a probléma mezopotámiai és indiai előzményeibe is.

A kerekasztalon az alábbi előadások hangzottak el:

Szállási Árpád: *Hippokratés és a magyar orvostörténet*

---

¹ A kerekasztalt az OTKA T 048354. számú programja támogatta.

² Természetesen óvatosnak kell lennünk a számok "mágikus" értelmezésében. Nagyapám, Véli György, gyermekorvos volt Kaposvárott. Ő mondogatta, hogy egy nátha, ha kezelik, hét napig tart, ha nem kezelik, egy hétig. Ez természetesen nem mágia volt, hanem megfigyelésen, hosszú tapasztalaton alapuló kijelentés.

- Gradvohl Edina: *Két votív uterus a Magyar Nemzeti Múzeumban*
- Németh György: *Hippokratés és a számok – A húsokról*
- Forgács Tünde: *A víz gyógyító szerepe a hippokratési corpusban*
- Szabó Ádám: *Látomás által gyógyító istenségek*
- Bácskay András: *Számmisztika a babilóniai terapeuta szövegekben*
- Bajnok Dániel: *Mit számít az orvosi mágia? Numerológia
és a gyógyító mágikus papiruszok*
- Kovács Péter: *Galénos és a markomann háborúk*
- Forisek Péter: *Censorinus és Hippokratés*
- Tóth Csaba: *Hippokratéstól a robotsebészetig*
- Pfieglér György: *A művészetek és az orvoslás kapcsolata Hippokratéstól napjainkig*

A 2007. év elsősorban a konferencia illetve az egész program előadásainak és fordításainak sajtó alá rendezésével, publikálásával tel. A publikációk 2008-as évszámmal jelentek meg.

A *Debreceni Szemle* 2008/1, 61-100. önálló összeállítást közölt a konferencián elhangzott előadásokból (az OTKA szám feltüntetésével, vö. 61. old. 1. jegyzet):

- Hippokratés és a számok – *A húsokról* – Németh György (61-66)
- A víz gyógyító szerepe a hippokratési corpusban – Forgács Tünde (67-73)
- Mit számít az orvosi mágia? Numerológia és a gyógyító mágikus papiruszok
– Bajnok Dániel (74-82)
- Galénos és a markomann háborúk – Kovács Péter (83-90)
- Számmisztika a babilóniai orvosi szövegekben – Bácskay András (91-100)

A *gyógyító számok* című kötet (Szeged, 2008. ISBN 978 963 9640 15 3) részben a konferencián elhangzott előadásokat, részben pedig a kutatási program során készült

fordításokat és tanulmányokat tartalmazza. Annak reményében tettük közzé ezeket az írásokat, hogy az orvostudomány, az orvostörténet, a történelem és az ókortudomány iránt érdeklődő közönség is tanulsággal forgathassa őket, mivel múltunk olyan ritkán vizsgált problémáival foglalkoznak, amelyekben mindenki találhat érdeklődésének megfelelő gondolatokat.

A *Gyógyító számok* című kötet tartalma:

Bevezetés	– Németh György
Források	
A hippokratési corpusból	
A nyolc hónapos magzatról	– ford. Gradvohl Edina
A húsokról	– ford. Végh Judit
A folyadékok használatáról	– ford. Forgács Tünde
A levegőről	– ford. Szabó Mária
Keresztény orvosnők	
Zénais	– ford. Szabó István
Hermioné	– ford. Szabó István
Egy keleti párhuzam	
Garbha upanisad	– ford. Lőrincz Ádám
Tanulmányok	
Hippokratés és a számok – <i>A húsokról</i>	– Németh György
A víz gyógyító szerepe a hippokratési corpusban	– Forgács Tünde
Aesculapius és az álom általi gyógyítás Daciában	– Szabó Ádám
Mit számít az orvosi mágia? Numerológia és a gyógyító mágikus papiruszok	– Bajnok Dániel
Galénos és a markomann háborúk	– Kovács Péter

Számmissztika a babilóniai orvosi szövegekben – Bácskay András

Névmutató – Gradvohl Edina

A pályázat keretében tehát összesen 6 könyv és 11 folyóiratcikk jelent meg, az OTKA szám feltüntetésével, ebből 7 idegen nyelven.

A program keretében megjelent további kötetek:

Censorinus: *A születésnap*. Fordította, a kísérő tanulmányt és a kommentárokat írta Forisek Péter. Attraktor, Máriabesnyő – Gödöllő, 2005.

Gradvohl Edina: *Sóranos*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2006.

Zsidi Paula – Németh György (szerk.): *Ancient Medicine and Pannonia. Studies in Medical Practice in Antiquity. Aquincum nostrum II. 4*. Budapest, 2006.

Az OTKA szám feltüntetésével még két tanulmánykötetünk jelent meg, az *Epigraphica III*. Debrecen, 2006, 2 orvostörténeti tanulmánnyal, és a Németh György: *Politai*, Debrecen, 2005. (valójában 2006!), egy orvostörténeti tanulmánnyal.

A programra vonatkozó minden információ, és a tanulmánykötet teljes szövege is megtalálható az alábbi honlapon:

<http://delfin.unideb.hu/~history/okor/orvos.html>.